

Surveillance deel 3

BDM - behavior dynamics methodology

Gerelateerde onderwerpen

LVW Information Manoeuvre

- Het doel van militaire inzet is altijd beïnvloeding: namelijk een ongewenste situatie beïnvloeden, desnoods met geweld. Of Nederland offensief aan de slag gaat met beïnvloeding is een politieke afweging: wanneer is iets offensief?
- We bevinden ons in een situatie van hyperconnectiviteit: wereldwijd staat iedereen continu in contact met anderen via informatie. Deze hyperconnectiviteit biedt kansen maar ook bedreigingen.
- Informatie is overal en maakt situaties complex. Ongeacht waar je op de wereld bevindt, informatie kan je bereiken bijv. via je smartphone. Conflicten zijn daardoor veel minder plaatsgebonden dan vroeger. En daarnaast: Ieder mens gebruikt informatie om een beeld te vormen van gebeurtenissen. En vanuit dit beeld handelen we. Ieder mens doet dit. Dit kan een serieuze bedreiging zijn: Want wat als dat beeld *fake* of beïnvloed is?

Tijdslijn BDM: O&T en operaties

2015

Eerste medewerker opgeleid bij NAVO STRATCOM COE cursus: cursus Target Analysis Course.

2016

Q2

Case study LAHARA. Bron: Final report Curacao and Aruba AAA research
Project Laraha is gestart op 1 Juni 2016 en uitgevoerd in opdracht van D-DOPS.
Test van een, voor Defensie, nieuwe methode voor populatieonderzoek. Het doel van het onderzoek is om strategisch adviseurs en besluitvormers binnen de Nederlandse overheid, en het ministerie van Defensie in bijzonder, te ondersteunen door hen inzicht te geven in de mogelijke reacties op het leveren van extra militaire bijstand aan de ABC-eilanden. Het onderzoek was gericht op het meten van het huidige draagvlak voor Nederlandse militairen in algemene zin, maar ook specifiek met betrekking tot de meest waarschijnlijke reden voor extra militaire bijstand: het ondersteunen van de lokale autoriteiten op de ABC-eilanden bij het voorkomen, dan wel bestrijden, van een mogelijke crisis die kan ontstaan uit de verslechterde politieke, economische en sociale ontwikkelingen in Venezuela.

2017

Q1

Onderzoek naar meldingsbereidheid van vindplaatsen van IEDs onder lokale bevolking. Juridisch kader is het Minusma mandaat.
IEDs verstoren het vredesproces. Centrale vraag: *What makes people change this undesired behaviour?* Het resultaat: *Design of communication campaign to increase*

BDM

De *Behavioural Dynamics Methodology* (BDM) is een doorwrochte methode om problemen / crisissituaties te vertalen in gewenst en ongewenst menselijk groepsgedrag en te analyseren hoe daar effectief invloed op uit te oefenen is. Het vijfstappenmodel is stevig onderbouwd en gevuld met wetenschappelijke principes en inzichten (uit psychologie, sociologie, antropologie, biologie, linguïstiek, etc.).

Na een grondige probleemdefinitie en analysefase met formulering van meetbare doelstellingen in termen van gedrag bij een specifieke doelgroep, vindt diepgravend onderzoek plaats naar onderliggende verklaringen van het te beïnvloeden gedrag. Dit op basis waarvan het – met de beschikbare middelen – meest effectieve plan de campagne van interventies wordt bedacht. Dit wordt gepretest, voordat tot daadwerkelijke uitvoering wordt overgegaan. Tussentijdse monitoring en bijsturing, alsmede effectmeting completeren het geheel.

De methode fundeert de verschillende stappen met enkele tientallen parameters - beschrijvende, voorspellende en beïnvloedende - die afhankelijk van de fase en de doelgroep te verkiezen zijn. Deze parameters zijn praktische vertalingen van wetenschappelijke inzichten, die handige hulpmiddelen vormen om goede invulling te geven aan het doorlopen van de methodologie. De beschrijvende parameters (feitelijke context) helpen in de analysefase, de voorspellende (indicatie van beïnvloedbaarheid van een groep) in de planfase en de beïnvloedende (geven inzicht in aangrijpingspunten, waarom komen mensen in beweging) in de uitvoeringsfase.

Belangrijk kenmerkend uitgangspunt van BDM is dat het altijd uitgaat van 'groepen' in plaats van individuen. Het gedrag van groepen is veel beter te voorspellen, dan

Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	Fase 5
SCP	TAA	CIS	INT	MOE
Strategic Campaign Planning	Target Audience Analysis	Campaign Intervention Strategy	Intervention (STRATCOM)	Measure of Effectiveness
Strategic Campaign Planning is the process resulting in the selection of the Target Groups and Target Audiences with which a strategic communication campaign will be initiated	Qualitative and quantitative measures are employed in order to develop an in-depth understanding of the Target Groups and Audiences.	Behavioural Objectives in the Target Audience are formulated and synthesised with a practical change strategy, or Intervention Strategy	Campaign design and execution become a function of the Intervention Strategy	The campaign can be assessed throughout rollout and after completion.
Coronacrisis				
Strategische Campagne Plannning; Selectie van doelgroepen	Doelgroep Analyse	Interventie Campagne Strategie	Ingrep: (Strategische Communicatie / propaganda)	Effectiviteitsmeting
Doelgroepen worden onderkend, zoals jeugd, ouderen, wetenschappers, artsen, politieke kleur	Diepte analyse per doelgroep over achtergrond, religie, beweegredenen, etc. Hier wordt gebruik gemaakt van (online) surveillance van gedrag	Per doelgroep wordt een interventievoorstel opgesteld	Campagnes als "Alleen Samen" en "Ik stroop mijn mouw op", maar ook polarisatie en demonisering: "Wappies", "Antivaxers"	Corona Gedragsunit, Omgevingsanalyses, rapportages

Informatie&Veiligheid

BIJLAGE 2 Informatie DJZ ()

BDM is – oneerbiedig gezegd – een moderne en geüpdatet versie van wat vroeger PSYOPS werd genoemd. Het baseert zich op inlichtingen over de doelgroep, analyse van die inlichtingen en vervolgens gericht beïnvloeden van de opvattingen en houding van de doelgroep. Alleen al uit die omschrijving zal bij de meeste mensen argwaan ontstaan, zeker als het wordt toegepast buiten de context van een militaire operatie met duidelijk mandaat, rechtsgrond, enz.

Als eerste het inlichtingen onderdeel van BDM. Voor het vergaren van inlichtingen, zeker waar het persoonsgegevens betreft (en dat betreft het in dit geval altijd; het gaat immers om een doelgroep en die te willen begrijpen), is een wettelijke basis nodig. Buiten de context van een gewapend conflict bestaat die basis alleen voor de MIVD en de AIVD op grond van de WIV2017 en voor de politie (en Marechaussee) op basis van het strafrecht. In beide wetsystemen zitten waarborgen verankerd, waaronder een gemotiveerde toestemmingsprocedure, onafhankelijk toezicht en verantwoording. Voor anderen dan de hier genoemde drie organisaties bestaat geen wettelijke basis. Wel kunnen tijdens militaire operaties bevoegdheden worden

Communication & Engagement

Dan het beïnvloeden. Dit aspect is minder letterlijk verankerd in wet- en regelgeving maar volgt uit het geheel van het rechtstatelijk stelsel in Nederland, zoals de overheid in een democratische rechtsorde wordt geacht zich te gedragen. Het is dus een samenspel van meerdere rechtsregels en rechtsbeginselen. Daaruit volgt dat het heimelijk optreden als overheid in beginsel niet is toegestaan. Ook hier bestaan wettelijke uitzonderingen, met wederom de waarborgen van toestemming, toezicht en verantwoording. De WIV2017 bevat bepalingen voor de Diensten om met een pseudo-identiteit hun werk te doen en het strafrecht (Wetboek van Strafvordering) bevat dergelijke bepalingen voor de politie in het kader van de opsporing van (ernstige) strafbare feiten (zoals undercover operaties). Ook hier geldt dat tijdens militaire operaties met een daartoe geschikte rechtsgrond en mandaat het soms kan worden toegestaan dat militairen onherkenbaar – en zonder zich kenbaar te maken – mogen optreden. Daar gelden dan overigens nog wel aanvullende voorwaarden voor zodra geweld moet worden gebruikt, ook als dat in zelfverdediging is. Buiten het kader van een dergelijke

From: [redacted]@politie.nl>

Sent: woensdag 24 juni 2020 15:14

To: [redacted] (Landelijk Parket)' [redacted]@om.nl>; [redacted], CLAS/OOCL/HQ/LIMC
[redacted]@mindef.nl>; [redacted] Landelijk Parket)' [redacted]l@om.nl>; [redacted]
[redacted]@politie.nl>; [redacted] CLAS/OOCL/JISTARC/109OSINT [redacted]@mindef.nl>

Subject: RE: Update Samenwerking Desinformatie

Beste allen

Zojuist hebben we een eerste kick off sessie gehad van het project desinfo.

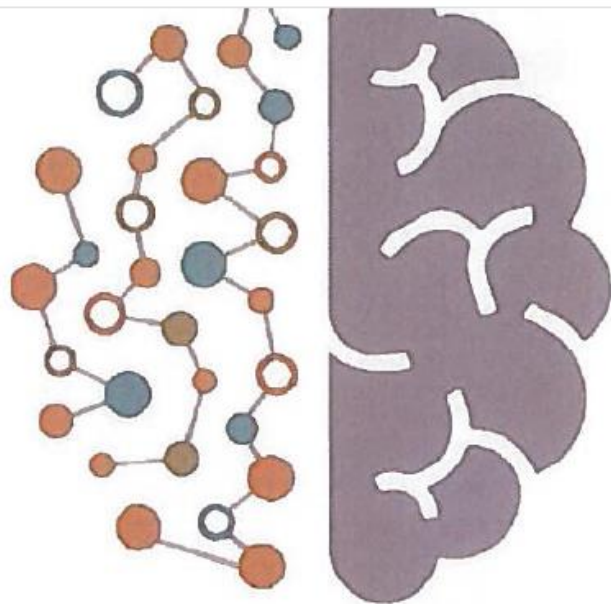
Een van de uitkomsten is dat er volgende week woensdag een verdiepende sessie zal worden gehouden waarin de focus en scope van de opdracht zal worden versterkt. Omdat we graag het juridisch aspect als rode draad in de mogelijkheden van samenwerking zien, willen ik jullie van harte uitnodigen om aanwezig te zijn.

Een outlook uitnodiging volgt zsm.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Politie | Staf Korpsleiding | Directie Operatiën | Afdeling Nationale Veiligheid

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Weekly Update Desinformatie

16 juni 2020

Informatiebehoefte

Des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 heeft een negatief effect op onze samenleving. De NCTV en Politie worden daar in toenemende mate mee geconfronteerd. Het duiden van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 is essentieel om snel te kunnen bepalen of, hoe en door wie gereageerd moet worden op een bepaald narratief.

Als ondersteuning richt het LIMC zich op het interpreteren van beschikbare data en het schrijven van aanvullende *assessments*. Dit doet het LIMC aan de hand van de volgende hoofd- en deelvragen.

Hoofdvraag:

- In hoeverre beïnvloedt des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 de Nederlandse samenleving?

Deelvragen:

- Wat zijn de heersende narratieven of thema's?
- Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op het openbaar bestuur?
- Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op de Nederlandse samenleving?

Na het uitvoeren van de *Center of Gravity* (COG) Analyse hebben wij een drietal COGs vastgesteld, die hun weerspiegeling vinden in de hier bovengenoemde deelvragen, namelijk: Het Narratief (het inhoudelijk verhaal van des- en misinformatie berichten), Het Openbaar Bestuur (de overheid als uitvoerende macht) en De Nationale Eenheid (het mentale karakteristiek dat de Nederlandse samenleving verbindt). De vier heersende narratieven uit de eerste deelvraag zijn in relatie tot deze COGs tegen het licht gehouden.

Het Narratief

Het Openbaar Bestuur

De Nationale Eenheid

De Heersende narratieven

De narratieven in dit document worden ontleed aan de hand van het SCAME (*Source, Content, Audience, Media, Effectiveness*) model. Dit model kan gebruikt worden om in te schatten welke mogelijke impact een bericht kan hebben op basis van een analyse van de bron, de inhoud van het bericht, de groep voor wie het bericht ogenschijnlijk is bestemd en het medium dat het bericht verspreidt. De mogelijke effectiviteit van het bericht wordt aan de hand van deze criteria ingeschat.

- Het-LIMC is zich ervan bewust dat de omschrijvingen van de narratieven in dit document aan verandering onderhevig zijn, en dat er volledig nieuwe narratieven op kunnen komen zodra zich nieuwe ontwikkelingen in de samenleving voordoen.

S _[1]	Rusland, pro-Kremlin media
C	Kleine EU lidstaten worden onder druk gezet om Russische hulp te weigeren, de EU is incompetent, Rusland helpt lidstaten wel terwijl EU/Europese bondgenoten dat niet doen.
A	Europeanen
M	Sociale media, pro-Kremlin media
E	<p>De Russische desinformatiecampagne is niet altijd even zichtbaar in Nederland op directe wijze: er lijkt weinig Nederlandstalige desinformatie rechtstreeks afkomstig uit Rusland en het bereik van pro-Kremlin media is in Nederland klein.</p> <p>Er zijn signalen van Russische invloed bij grote Nederlandse politieke partijen.^{[2][3]} Deze invloed lijkt zich doorgaans al te laten gelden middels pro-Russische narratieven die publiekelijk uitgedragen worden door deze partijen en opvallend afwijken van de gebruikelijke 'bandbreedte' van het politieke debat. Voorbeelden hiervan zijn de uitspraken van het Forum voor Democratie omtrent MH17 en het vermeende standpunt omtrent uittreden van NL uit de NAVO.^{[4][5]} Ook de PVV wordt genoemd in relatie tot Russische inmenging en vermeende pro-Russische standpunten, zoals het pleidooi voor afschaffing van de sancties tegen dat land en de oproep tot warmere banden met Rusland.^[6]</p> <p>Het is waarschijnlijk dat de hoeveelheid Russische desinformatie in aanloop naar de parlementsverkiezingen van 2021 in Nederland als zal toenemen.</p> <p>De invloed van desinformatie van buitenlandse statelijke actoren in Nederland is daarmee lastig meetbaar, omdat zij zich grotendeels indirect via het politieke debat laat uiten. Toch is de potentiële impact van met name Russische desinformatie groot, aangezien deze verspreid zou kunnen worden via partijen met een grote aanhang en inspeelt op <i>vulnerabilities</i> van zowel het Openbaar Bestuur als de Nationale Eenheid.</p>

S	Anti-5G activisten in NLD en buitenland; Stichting Stop 5G NL; enkele (internationale) beroemdheden
C	5G tast het immuunsysteem aan en maakt daardoor mensen vatbaar voor COVID-19; COVID-19 wordt verspreid door 5G; in Wuhan is de 5G techniek verwijderd na uitbraak; 5G is gevaarlijker dan COVID-19; staat heeft alleen economische belangen en geeft niet om haar bevolking
A	De Nederlandse bevolking
M	Sociale media; www.stop5gnl.nl gaat in hoger beroep tegen Nederlandse staat
E	<p>Op 21-06 is voor de 2^e keer dezelfde zendmast (1^e keer op 12-06) te Rijswijk (GLD) in de brand gestoken.^[1] Ondanks de laatste zendmastbrand verliest het 5G narratief waarschijnlijk aan momentum en verdwijnt het hierdoor op termijn uit zicht. De mogelijkheid bestaat echter dat het narratief weer aandacht genereert zodra het hoger beroep van stichting Stop 5G NL ^[2] start of wanneer dit narratief weer meer aandacht krijgt van de nationale media.</p> <p>Daarnaast valt op dat telecomproviders steeds meer zichtbaar een 5G-netwerk uitrollen. Zo adverteert Vodafone al enige tijd dat zij in de helft van Nederland 5G aanbiedt en dat dit eind juli in het gehele land het geval zou moeten zijn. Hoewel technisch gezien nog gebruik gemaakt wordt van de 'oude' 4G-frequenties brengt Vodafone deze nuance zelf niet aan in haar advertenties. Het is daardoor mogelijk dat het alternatief narratief omtrent 5G aan bereik en geloofwaardigheid inboet, omdat men reeds blootgesteld wordt aan 5G zonder daar gevolgen van te merken.</p>

S [1]	BBC; Stichting Vaccinvrij; Nucheckt
C	Coronavirus gecreëerd in laboratorium; virus wordt gebruikt voor verplicht vaccinatieprogramma; vaccinaties bevatten microchips, WHO en RIVM afhankelijk van ██████████
A	Anti-vaccinatie groepen; anti-overheid groepen; anti-elite groepen en privacybeschermingsgroepen
M	Sociale media; alternatieve nieuwssites; pro-Kremlin media; Amerikaanse media; www.stichtingvaccinvrij.nl
E	<p>De discussie omtrent vaccins neemt in omvang toe. Mogelijk is dit te verklaren door de nieuwsberichten over de aanschaf van een vaccin door de Nederlandse regering in een zogeheten 'vierlandenalliantie'. Op Nederlandse sociale media de afgelopen week ██████████ 3,5x vaker geconstateerd dan vorige week en werden hier de termen 'Microchip' en 'schuld corona' aan gerelateerd.[1]</p> <p>Ondanks dat de ontwikkelingen rondom een COVID-vaccin meer ruimte lijken te creëren voor desinformatie over dit thema heeft het LMC nog geen aanwijzingen dat de anti-vaccinatiebeweging in Nederland significant aan invloed wint.</p>

De oorsprong van de informatie die op Nederlandstalige pagina's gedeeld wordt, lijkt afkomstig uit de VS. Het gaat voornamelijk om Amerikaanse video's met Nederlandse ondertiteling. Daarnaast wordt het narratief via sociale media, alternatieve nieuwssites, Stichting VirusWaanzin, Stichting Vaccinvrij, beroemdheden, politici en in sommige Amerikaanse tv-programma's herhaald. Het prominente Russische nieuwsmedium *Russia Today* heeft het verhaal ook verspreid.

Hoewel onbekend is wat de exacte aanhang en verspreiding van dit narratief is in Nederland, valt op dat er sinds 2015 een dalende trend in de vaccinatiegraad zichtbaar is. Waar dit voorheen boven de 95% lag, was dit in 2019 gedaald tot 90-92%. De huidige coronacrisis en het uitzicht op een nieuw, grootschalig vaccinatieprogramma biedt verdere voedingsbodem voor dit soort narratieven.

S (Pseudo-)Wetenschappelijk debat+ belangengroeperingen

[1]

C Er is veel discussie over rol van aerosolen in verspreiding en het nut van 1,5m afstand. Daarnaast verhalen over 'Wondermiddelen' zoals hydroxchloroquine. 99% doden COVID-19 zou niet gestorven zijn aan virus, WHO en RIVM niet betrouwbaar, afstand houden is onzin, knuffelen en vitamines helpt Immuunsysteem tegen virus.

A Beleidsmakers en algemeen publiek

M Media, wetenschappelijke bladen, politici, ViruswaanZin.nl, SmartExit.nu, 1.5xbeter.nu, maurice.nl

Ondanks dat de autoriteiten zich voorbereid hadden op nieuwe, grootschalige confrontaties met demonstranten bleef de opkomst op 28/06 laag. Het Malleveid bleef nagenoeg leeg en op andere plekken kwamen niet meer dan enkele honderden demonstranten.

Toch was er opnieuw aandacht in de traditionele media rondom ViruswaanZin en het feit dat hun aangekondigde demonstratie verboden werd. Ook van het kort geding tegen dit verbod werd verslag gedaan in de liveblogs van grote landelijke media.

E Opvallend is dat ViruswaanZin de rechtszaal nadrukkelijk als een podium gebruikt voor het verspreiden van haar narratief. Voor het oog van de camera wordt het nut van de geplaatste plexiglas schotten in de rechtszaal bestreden. Door middel van 'alternatieve feiten' zoekt ViruswaanZin nadrukkelijk de confrontatie met de beweringen van de Staat. Zo wordt bijvoorbeeld ontkend dat de ziekenhuizen vol zijn geweest, wordt beweerd dat er in Nederland maar 80 COVID-doden zijn gevallen en dat anderhalf meter afstand houden 'cellulaire schade' aanricht vergelijkbaar met marteling. [1][2]

In traditionele media lijkt steeds meer kritiek te komen op ViruswaanZin. Dit wijst erop dat de stellingen (zoals hierboven omschreven) buiten de geaccepteerde bandbreedte van de traditionele media vallen.

[5] Virusnarratief

Het verspreiden van des-/misinformatie is de afgelopen week sterk veroordeeld in de traditionele media. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) waarschuwt voor de rol van des-/misinformatie in de toenemende polarisatie in Nederland. Dreiging vanuit anti-overheidsgroeperingen vindt meer draagvlak door maatschappelijk ongenoegen ten aanzien van de aanpak van de COVID-19 crisis.³ Dit ongenoegen maakt een deel van de bevolking vatbaarder voor des-/misinformatie vanuit deze anti-overheidsgroeperingen. Daarnaast gaf de NOS aan dat journalisten steeds vaker het mikpunt zijn van bedreigingen en stelde de voorzitter van de Tweede Kamer dat politici in toenemende mate worden geïntimideerd en belaagd.⁴ In de traditionele media en in verschillende talkshows werd het verspreiden van des-/misinformatie vervolgens veroordeeld, waardoor de schadelijkheid van des-/misinformatie waarschijnlijk zichtbaarder is geworden voor het brede publiek. In de alternatieve media is kritiek op de traditionele media toegenomen. De kritiek richt zich op het gebrek van objectiviteit in de traditionele media, die wordt gezien als onderdeel van het politieke bestel.⁵

Implicatie: Mogelijke gevolgen van nieuwe maatregelen zichtbaar in virtuele en fysieke dimensie

Het is mogelijk dat aanhangers van het virusnarratief de aanscherping van de nieuwe maatregelen gebruiken om het narratief te doen opleven in de virtuele en fysieke dimensie. Doordat de traditionele media des-/misinformatie veroordelen en doordat Facebook, Instagram, YouTube en Twitter des-/misinformatie weren, kunnen anti-overheidsgroeperingen hun boodschap moeilijker verkondigen via de virtuele dimensie. Dat leidt er mogelijk toe dat activiteiten in de fysieke dimensie (zoals demonstraties of ongehoorzaamheid ten aanzien van de maatregelen) toenemen.

Deze combinatie van narratieven en bewegingen heeft zich geult in een aantal demonstraties, waarbij het uit de hand gelopen protest van 21/06 leidde tot een heftige confrontatie tussen politie en relschoppers. Deze escalatie wordt door de actievoerders en sommige politici gebruikt om het narratief te versterken. Door alle ontstane ophef is Viruswaan in de afgelopen weken veelvuldig besproken in de traditionele media en heeft het hierbij herhaaldelijk kans gekregen haar narratief te verspreiden voor een groot publiek.

De grens tussen wetenschappelijk debat en misinformatie is niet altijd scherp in dit narratief, maar duidelijk zichtbaar is dat groeperingen (on)bewust aan de haal gaan met gedeeltelijke, verouderde of niet-relevante informatie om (niet-)handelen m.b.t. COVID-19 te rechtvaardigen. Daarnaast kunnen de tegenstrijdige berichten leiden tot onduidelijkheid/verwarring omtrent de waarheid.

Subconclusie

Rondom een kern van desinformatie omtrent het virus ontstaat een vermenging van narratieven en bewegingen tegen de regering. Door hun sensationele vocale uitingen en fysieke acties krijgen zij momenteel veel aandacht in de traditionele media, wat de verspreiding en invloed van de kern van desinformatie verder vergroot.

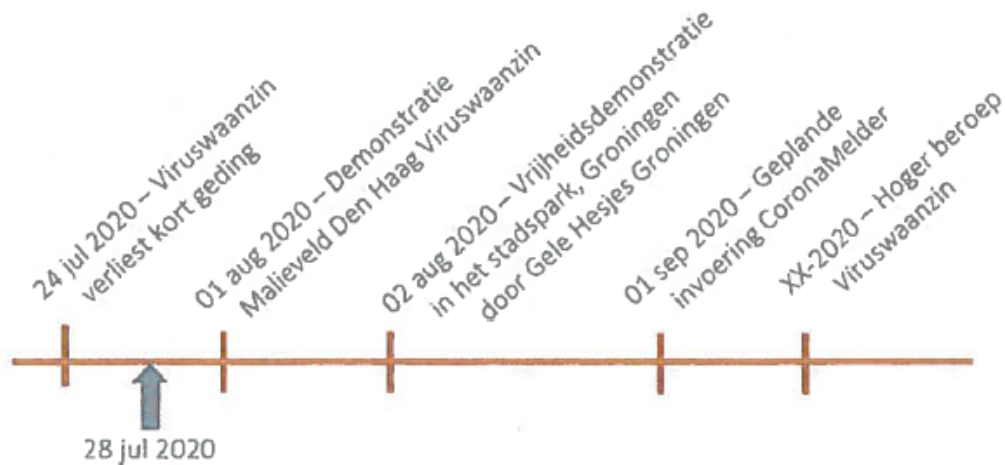
Sociale media:

Ten eerste is er op sociale media ophef ontstaan over een uitspraak van ██████ Tijdens een fotosessie is zijn er de woorden "fake news" gevallen nadat de 1,5 meter maatregel behandeld werd. Dit is door verschillende actiegroepen opgepakt als bewijs dat ██████ de maatregel van de overheid verwerpt. [1]

Ten tweede is er ophef ontstaan na berichtgeving op Twitter dat de anti-corona groep 'Demasqué Corona' stopt vanwege de vele tegenreacties van tegenstanders. Er is een discussie geweest over de vrijheid van meningsuiting en verspreiding van des-/misinformatie. [2] Tot op heden is het Twitteraccount van de actiegroep nog steeds actief.

Ten derde verspreidde Viruswaanzin een bericht op twitter over een Duitse forensische arts die zou beweren dat er geen COVID-19 slachtoffers zijn gevallen in Hamburg. [3] Ze verwijzen naar een YouTube kanaal van een Amerikaans activistische groep. [4] Viruswaanzin argumenteert dat de video bewijst dat de traditionele media "leugens" verspreiden over COVID-19.

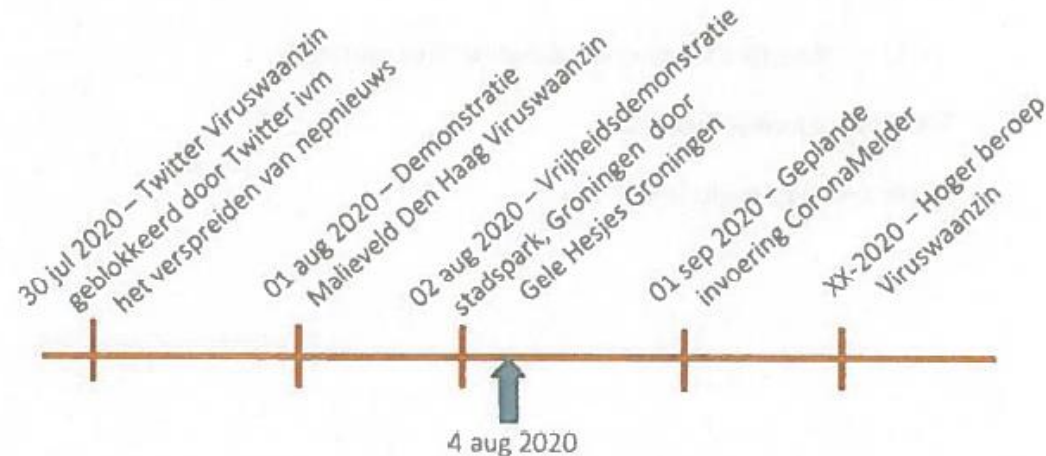
Actueel:

Ten tweede werd de Facebookpagina van de actiegroep 'Nee tegen 1,5 meter' tijdelijk offline gehaald door Facebook na het schenden van de regels. Volgens Facebook had de pagina verwezen naar filmpjes die aangemerkt worden als desinformatie. In een reactie hierop heeft de actiegroep een nieuwe pagina gestart met de naam 'Nee tegen Corona maatregelen'. [1] [2] Ook het Twitter account van Viruswaanzin is sinds 30 juli geblokkeerd. De actiegroep is vervolgens verder gegaan onder de naam Viruswaarheid. In een persbericht verklaart de groep dat het account geblokkeerd werd wegens het verspreiden van een bericht over de ineffectieve werking van mondkapjes. [3] [4]

Ten derde werd er op de Facebook pagina 'Nee tegen 1,5 meter' het bericht gedeeld van het AD over een oproep van burgermeesters om in de persoonlijke omgeving van mensen te mogen optreden. Onder de leden werd dit gezien als een excuus om zonder reden woningen te mogen binnenvallen en een verdere verschuiving naar een politiestaat. [5]

Actueel:

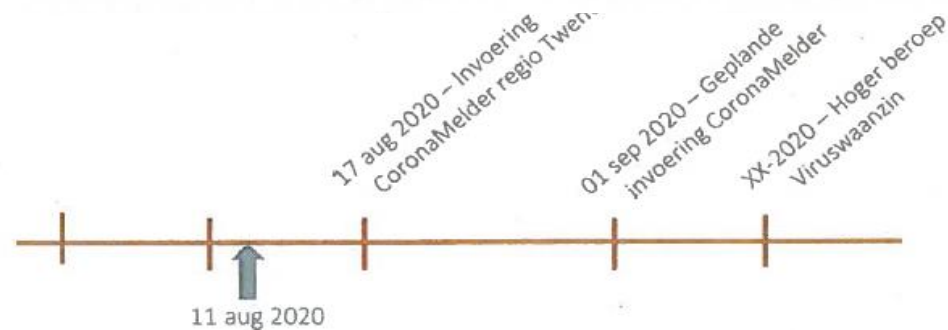
middags begon de mars in Rotterdam. Uiteindelijk zijn ongeveer 50 personen samengekomen op de afgesproken locatie. Ook representanten van de actiegroep Viruswaarheid waren aanwezig. [4] Naderhand bleek ook Viruswaanzin aanwezig te zijn bij de demonstratie. Wederom zijn verschillende actiegroepen bijeengekomen om te demonstreren tegen het overheidsbeleid tegen COVID-19.

Ten derde is op 6 augustus 2020 de Facebookpagina van 'Nee tegen 1,5 meter' wederom offline gehaald door Facebook. De zusterpagina Nee tegen Corona maatregelen is nog wel online. [5] Er wordt door leden verwezen naar het artikel van 9ForNews over de mogelijke belangenverstremming van de Factcheck-raad van Facebook zelf. [6] Daarnaast roepen meerdere leden van de Facebookgroep op om over te stappen op een alternatief platform. Ook wordt gesproken over het platform discord waarop ook QAnon actief zou zijn

Ten vierde vond er een kleine heropleving plaats van een eerder gegeven interview waarin een BN'er enkele complottheorieën aanhaalt. Op de Facebookpagina van Viruswaarheid werd een artikel van een Fries lifestyle website gedeeld waarin het bovengenoemde interview aan bod kwam. [7] [8]

Ten vijfde werd ook op sociale media aandacht besteed aan de eerder genoemde groep Spaanse "Artsen van de waarheid". [9] Ook hier werd benadrukt dat de artsen beweren dat er een relatie bestaat tussen de COVID-19 uitbraak en het jaarlijks vaccineren tegen de griep.

At

- **Afgelopen week heeft het Virus-narratief zich verder ontwikkeld binnen het “tegen het nieuwe normaal” scenario. Nieuwe maatregelen in Duitsland en België zorgen voor een mogelijke verwachting dat ook in Nederland de maatregelen aangescherpt worden. Het is waarschijnlijk dat een toename in het aantal COVID-19 besmettingen leidt tot meer aandacht in de traditionele media. Daarnaast is het mogelijk dat er komende week meer weerstand ontstaat tegen het huidige COVID-19 beleid vanwege de politieke verdeeldheid. Een onbekende factor blijft de invloed van Bekende Nederlanders (BN'ers) die zich mengen in het COVID-19 debat.**

In alternatieve media wordt juist nadrukkelijk de kant van Viruswaanzin gekozen en wordt de rol van het RIVM, de rechtbank en de autoriteiten hevig bekritiseerd. [1][2]

E

De inhoudelijke discussie omtrent het virus verdwijnt daarmee steeds meer achter een vermenging van meerdere bewegingen en narratieven: er ontstaat een bredere protestbeweging van 'het volk' tegenover 'het regime' en 'de gevestigde orde'. Rechts-populistische politici sluiten zich daar gretig bij aan. [3] Deze vermenging van bewegingen trekt steeds meer aandacht door vocaal en fysiek tegen een vermeende 'inperking van grondrechten' en een 'politiestaat' te agiteren.

verschillende begrippen en opvattingen over de term met elkaar verward.⁵ Het is echter belangrijk om onderscheid te maken in 1) berichten die 'juist' en 'onjuist' zijn; en 2) berichten die gecreëerd en verspreid worden door actoren met de intentie om al dan niet schade te berokkenen. Een studie verricht door de Raad van Europa hanteert daarom de volgende terminologie en indeling:

- *Desinformatie* is opzettelijk gecreëerde en inaccurate informatie, dat is verspreid met het doel om schade te berokkenen aan een persoon, sociale groep, organisatie of land.
- *Misinformatie* is per ongeluk verspreide inaccurate informatie.
- *Malinformatie* is waarheidsgetrouwe informatie dat is verspreid met het doel om schade te berokkenen aan een persoon, organisatie of land.⁶

In onderstaand schema⁷ is te zien welke type berichten binnen deze terminologie vallen volgens de studie door de Raad van Europa:

Nr.	Titel document	Datum	Afzender	Ontvanger	Uitzonderingsgrond vlg. Woo	Beoordeling
DO.001	Agenda Directeurenoverleg Desinformatie	14-2-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.002	Invulling Rapid Alert System	12-2-2019	BZK	DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.003	Nieuwe voorbeelden desinformatie	12-2-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.i	Gedeeltelijk openbaar
DO.004	Presentatie directeurenoverleg	14-2-2019	BZK	DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.005	Agenda Directeurenoverleg desinformatie	25-3-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.i	Gedeeltelijk openbaar
DO.006	Uitwerking RAS, fase 2	25-3-2019	IWG	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.007	Agenda Directeurenoverleg Desinformatie	13-5-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.008	Verslag directeurenoverleg desinformatie 28-03	4-4-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.009	Bijlage 2 Oplegmemorandum - non-paper online desinformatie	16-5-2019	BZK	DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.010	Agenda Directeurenoverleg Desinformatie	17-6-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.011	Verslag Directeurenoverleg desinformatie	20-5-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.a, 5.1.2.i/5.2.1	Gedeeltelijk openbaar
DO.012	Agenda Directeurenoverleg Desinformatie	17-6-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.013	Verslag Directeurenoverleg desinformatie 20-06-2019	5-7-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.i, 5.1.2.i/5.2.1	Gedeeltelijk openbaar
DO.014	Bijlage 4 Nota uitwerking PoC RAS NL	26-8-2019	NCTV	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.i	Gedeeltelijk openbaar
DO.015	Bijlage 5 Horizontal Working Party Resilience and Countering Hybrid Treats	29-8-2019		DO Desinformatie		Geheel openbaar

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.rijksoverheid.nl%2Fbinaries%2Frijksoverheid%2Fdocumenten%2Fwoo-besluiten%2F2022%2F11%2F01%2Fbesluit-op-woo-verzoek-over-directeurenoverleg-desinformatie%2FBijlagen%2Bbij%2BBesluit%2Bop%2BWoo-verzoek%2Bover%2BDirecteurenoverleg%2BDesinformatie.pdf&psig=AOvVaw3kGXyqp6xq0lanK6nX0HmT&ust=1683549028472000&source=images&cd=vfe&ved=0CBIQjhxdFwoTC>

DO.022	Mailagenda	14-01-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.023	Bijlage 1 - Overzicht stand van zaken actielijnen	14-01-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.a	Gedeeltelijk openbaar
DO.024	Oplegmemorandum mijlpalen 2020 desinformatie	14-01-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.a	Gedeeltelijk openbaar
DO.025	Mail Schriftelijk directeurenoverleg desinformatie	06-03-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.026	Achtergrond COVID19 desinformatie	06-03-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.027	Nota plan van aanpak NCTV	24-02-2020	NCTV	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.028	Schriftelijk Directeurenoverleg Desinformatie 16 april 2020	16-04-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.2.1.i, buiten reikwijdte	Gedeeltelijk openbaar
DO.029	Bijlage 1 Oplegger MID t.a.v. DO	16-4-2020	BZK	DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.030	Bijlage 2 MID twopager	16-4-2020		DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.031	Bijlage 4 BZK Tips desinformatie en nepnieuws herkennen	30-03-2020	BZK	DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.032	Agenda Directeurenoverleg Desinformatie	26-05-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.033	Verslag Directeurenoverleg desinformatie 21-11-2019 - Vastgesteld	21-11-2019	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e, 5.1.2.a	Gedeeltelijk openbaar
DO.034	Bijlage 1 Informatiedeling in het RAS	08-07-2020	IWG Desinformatie	DO Desinformatie	5.1.2.a	Gedeeltelijk openbaar
DO.035	Bijlage 2 Oplegmemorandum - uitwerking tabel top exercise	25-05-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.e	Gedeeltelijk openbaar
DO.036	Bijlage 3 Uitwerking tabel top tabel	25-05-2020	BZK	DO Desinformatie		Geheel openbaar
DO.037	Bijlage 4 MID berichten	01-05-2020	MID	DO Desinformatie		Geheel openbaar

DO.071	Nieuwe ontwikkelingen beleidsinzet bescherming democratie tegen desinformatie	06-03-2020	BZK	Tweede Kamer	5.1.2.i/5.2.1	
DO.072	Plan van Aanpak Desinformatie NCTV	06-03-2020	NCTV	DO Desinformatie	5.2.1.i	
DO.073	Bijlage 1 Informatiedeling in het RAS	08-07-2020	IWG Desinformatie	DO Desinformatie	5.1.2.a	
DO.074	Bijlage 2 BNC Fiche Communicatie Desinformatie Covid-19 - MR versie	08-07-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.i/5.2.1	
DO.075	Bijlage 1 - nota non-paper online desinformatie	20-08-2020	IWG Desinformatie	DO Desinformatie	5.1.2.i/5.2.1	
DO.076	Bijlage 2 - nonpaper online desinformatie	aug. 2020	IWG Desinformatie	EU	5.1.2.i/5.2.1	
DO.077	Ontvangst non-paper desinformatie	29-09-2020	BZK	DO Desinformatie	5.1.2.a	
DO.078	Bijlage 4 NL Non-paper online disinformation	01-10-2020	IWG Desinformatie	EU		Reeds openbaar Non-paper on online disinformation: the need for more transparency Publication The Netherlands at International Organisations (permanentrepresentations.nl)
DO.079	Bijlage 1 - Kamerbrief	16-11-2020	BZK	Tweede Kamer		Reeds openbaar Kamerbrief over maatregelen om desinformatie richting de Tweede Kamer verkiezingen tegen te gaan Kamerstuk Rijksoverheid.nl
DO.080	Bijlage 2 - Handreiking desinformatie	N.b.	TNO, NCTV	DO Desinformatie		Reeds openbaar Heb ik te maken met desinformatie? (weerbaar-bestuur.nl)

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: vrijdag 6 maart 2020 09:11
Aan: 5.1.2.e @mindef.nl; 5.1.2.e @minbuza.nl; 5.1.2.e @minaz.nl; 5.1.2.e @minez.nl; 5.1.2.e @minocw.nl; 5.1.2.e @mindef.nl; 5.1.2.e @minbuza.nl; 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e @minbuza.nl; 5.1.2.e @mindef.nl; 5.1.2.e @mindef.nl; 5.1.2.e
Onderwerp: Schriftelijk directeurenoverleg desinformatie 5 maart 2020
Bijlagen: Concept brief appreciatie UvA2 050320.docx; Achtergrond COVID19 desinformatie.pdf; Nota plan van aanpak NCTV.docx; Plan van Aanpak Desinformatie NCTV.pdf

Besten,

In de bijlagen vindt u de stukken voor het schriftelijke Directeurenoverleg desinformatie.

- Concept Kamerbrief Universiteit van Amsterdam (UvA) rapport juridisch kader desinformatie**
 Graag delen wij de concept Kamerbrief van BZK met u over het onderzoek van de UvA naar het huidige reguleringskader van desinformatie.
 De brief geeft een overzicht van de bevindingen van de UvA, alsmede een korte appreciatie waarbij de conclusies aansluiten bij het bestaande beleid.
 Deze versie is tot stand gekomen met input van de interdepartementale werkgroep desinformatie. Zij hebben deze versie afgelopen woensdag al ontvangen.
 Mocht u nog aanvullingen hebben op de brief, dan verzoeken wij u om deze uiterlijk maandag 9 maart om 12:00 uur door te geven aan 5.1.2.e

De brief zal volgende week dinsdag de lijn in gaan richting de minister van BZK.
 We beogen verzending van de brief op 19 maart, zodat het UvA rapport voorafgaand aan het AO desinformatie en digitale inmenging op 26 maart met de Tweede Kamer gedeeld is.
- Desinformatie rondom COVID-19**
 Ter kennisneming is een achtergrond document over desinformatie i.r.t. het COVID-19 virus bijgevoegd. Dit document is alleen t.b.v. het Directeurenoverleg desinformatie. Reden hiervoor is het opnemen van een gedeelte uit het Signalement Statelijke Dreigingen welke departementaal vertrouwelijk gerubriceerd is.
 Ik vraag u daarom ook dit niet verder te verspreiden. De verzendlijst van deze mail is daarom ook aangepast zodat deze alleen de directeuren en de leden van de interdepartementale werkgroep bevat. In een volgend directeurenoverleg spreken we graag samen met VWS verder over dit onderwerp.
- Plan van aanpak desinformatie NCTV**
 Tot slot is ter kennisneming het plan van aanpak desinformatie van de NCTV meegezonden. Dit plan van aanpak is tevens besproken in de interdepartementale werkgroep van 30 januari.

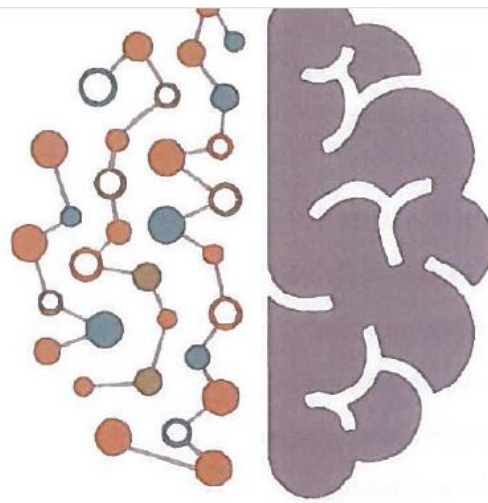
Signalement Statelijke dreigingen d.d. 27-02-20 (NCTV)

Coronavirus en de infodemic

Rondom het coronavirus is wereldwijd zoveel nepnieuws verspreid dat de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), naast een epidemie, zegt te strijden tegen een *infodemic*¹ die 'zich sneller verspreidt dan het virus en even gevaarlijk is', aldus de directeur-generaal Tedros Adhanom Ghebreyesus.²

Zo worden online op sociale media maatregelen tegen het virus verkondigd die gevaarlijk voor de gezondheid kunnen zijn (bijvoorbeeld het drinken van bleekmiddel)³, of wordt misinformatie verspreid over patenten op vaccinaties die al jaren beschikbaar zouden zijn.⁴ Ook met betrekking tot de Chinese regering wordt het wantrouwen verder gevoed, zoals door gemanipuleerde filmpjes over Chinese agenten die mensen doodschieten, die besmet zijn met het coronavirus, omdat zij weigeren te evacueren.⁵

Tevens zijn over de oorsprong van het coronavirus verschillende samenzweringstheorieën in omloop die populair zijn bij verschillende groepen, zoals aanhangers van de pro-Trump QAnon beweging en de anti-vax gemeenschap.⁶ The Moscow Times toont dat dergelijke theorieën ook in binnenlandse Russische media een podium krijgen.⁷ Zo worden op televisie bijvoorbeeld berichten over vleermuissoep-etende Chinezen verspreid en onmogelijke en (door de Russen zelf toegegeven) absurde berichten getoond, zoals dat Donald Trump betrokken is bij het virus omdat hij in zijn vroegere tv-programma een kroon – de oorsprong van het woord 'corona' – op het hoofd

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Weekly Update Desinformatie

23 juni 2020

medialandschap

Traditionele media

- Algemeen Dagblad (AD)
- De Telegraaf
- De Volkskrant
- Het Financieel Dagblad
- Het Parool
- Metronieuws
- Nederlands Dagblad
- NRC
- NU
- Reformatorisch Dagblad
- RTL Nieuws
- Trouw
- Tweakers
- NOS

Niet-traditionele media

- De Dagelijkse Standaard
- Dumpert
- Elsevier
- Geenstijl
- Hart van Nederland
- In de Buurt
- Joop
- Libelle
- LINDA.
- Shownieuws
- Vrij Nederland

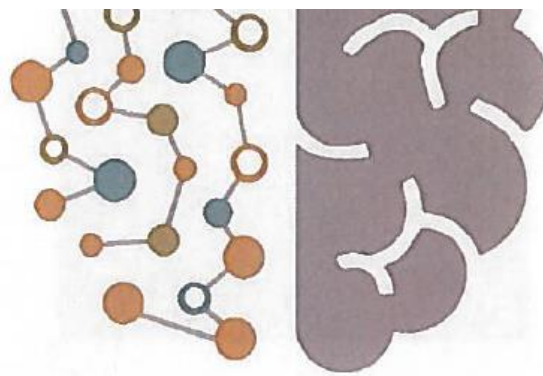
Alternatieve media

- Actiegroep Containment Nu
- Boublog
- Café Weltschmerz
- Common Sense TV
- [REDACTED]
- Frontnieuws
- Nationale bond tegen overheidszaken
- Ongehoord Nederland
- Saltmines
- Stichting Vaccinvrij
- Stop 5G NL
- The Post Online
- Veren of Lood
- Viruswaanzin
- WantToKnow
- Welingelichte Kringen
- Xandernieuws

Bibliografie

1. Monitor Ontwikkeling Mediagebruik 2019 – Welke mediatitels hebben de grootste impact als het gaat om informatie over politiek en beleid – Ministerie van Algemene Zaken – Dienst Publiek en Communicatie
2. Digital News Report Nederland 2020 – Commissariaat voor de Media & Reuters *Institute for the Study of Journalism*
3. [20200622-DV-109OSINTCIE-MedialandschapNLD-V2](#)
4. Europese Commissie, Joint Communication: Tackling COVID-19 disinformation – Getting the facts right, (Brussel, 10-06-2020)
5. Euvdisinfo.eu, EEAS Special Report COVID-19 disinformation, Update 23 april – 18 may, (Ingezien op 18-06-20 via [euvdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-update-23-april-18-may/](#))

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Informatierapport 003

**Quick Scan van factoren van invloed op potentieel
maatschappelijk ontwrichtend handelen ten tijde van
COVID-19**

12 augustus 2020

Complottheorie, nepnieuws en postwaarheid

De manier waarop de termen *complottheorie*, *nepnieuws* en *postwaarheid* de informatie omschrijven waarnaar ze verwijzen is 'ambigu, met normatieve assumpties verweven en een uitdrukking van macht'. Ze zijn allesbehalve neutraal. Wanneer de termen *complottheorie* en *nepnieuws* worden gebruikt, wordt er niet zozeer naar de inhoud verwezen maar naar de sociale situering. Daarbij wordt de assumptie gedaan dat het onderscheid van nep en echt 'simpel en duidelijk te maken is', of dat, in het geval van *postwaarheid*, we voorheen in een wereld leefde waar de waarheid nooit verdraaid werd⁸. Complottheorieën ontstaan, en soms worden die theorieën ook bevestigd. Deze termen zijn zeer gepolitiseerd en zullen in dit onderzoek alleen worden gebruikt om onderscheid te maken tussen de verschillende waarheden en hoe deze in verhouding tot elkaar staan. De huidige definitie van complottheorie is daarom ook 'constructies die een als onrechtvaardig of onverdraaglijk ervaren individuele of maatschappelijke situatie of ontwikkeling verklaren door deze situatie voor te stellen als het doelbewuste resultaat van een groep mensen die in het geheim samenwerkt met kwade bedoelingen'⁹.

Systeemhaat

Oorspronkelijk omschreef systeemhaat het gedachtegoed van ██████████ en zijn partij in 2009 tegenover de overheid. Zijn volgers reageerden hier fel op door te zeggen dat toen de regentenklasse in de jaren 60 en 70 zelf tegen het systeem 'schopte', het sociale weerbaarheid en burgeremancipatie werd genoemd. 'Anti-systemness, like beauty, [here] lies in the eyes of the beholder'. De huidige definitie luidt: 'fundamentele weezin, wantrouwen en woede tegen de instituties en symbolen van de gehele politieke en maatschappelijke orde'¹⁰.

Van: [REDACTED] BS/AL/DJZ/CI. NTRH
Verzonden: woensdag 22 juli 2020 10:34
Aan: [REDACTED], CLAS/OOCL/CMD TEAM/JZ ADV; [REDACTED]
CLAS/KCT/SSVCIE/Verzamelpl; [REDACTED], BS/AL/DGB/DBE/AFD BGD;
[REDACTED] BS/AL/DGB/DBE/AFD BGD; [REDACTED], CLAS/ST
CLAS/KAB/SIE JZ/BUR O&I; %HQ OOCL JZ, CLAS/OOCL/HQ/HQMGMT/JZ ADV;
[REDACTED] CLAS/OOCL/CMD TEAM/JZ ADV
Onderwerp: Artikelen Ottawa Citizen

Vandaag werden mij bijgaande artikelen uit de Ottawa Citizen aangereikt, waarin ik opmerkelijke parallellen zie met "onze" casus. Gezien de politieke aandacht (Kamervragen) voor BDM en deze publicaties ben ik des te benieuwder naar welke producten van het LIMC op welke grondslag binnen en buiten Defensie zijn en worden verspreid.

Laten jullie me weten zodra dat inzichtelijk is?

Mvg

Team with Canadian military intelligence unit data-mined social media accounts of Ontarians during pandemic

Author of the article: David Pugliese • Ottawa Citizen

Publishing date: Jul 21, 2020 • Last Updated 20 hours ago • 5 minute read

A team assigned to a Canadian military intelligence unit monitored and collected information from people's social media accounts in Ontario, claiming such data-mining was needed to help troops working in long-term care homes during the coronavirus pandemic.

In some cases, the data collected involved basic information about the long-term care facilities. In other cases, the collection involved comments made by the public about the provincial government's failure in taking care of the elderly. That data was turned over to the Ontario government, with a warning from the team that it represented a "negative" reaction from the public.

Facebook, Reddit, Instagram and Twitter accounts were scanned by the five-person group called the Precision Information Team or PiT. The team was provided specific terms to search for and all of the data gathered by the PiT team was publicly available, the Canadian Forces said.

Various military sources contacted this newspaper to raise concerns about the team, warning that its operations could be seen as unethical and bordered on illegal. The Canadian Forces later provided some examples of unclassified PiT reports to this newspaper.

There is growing concern in some military quarters about efforts to expand such data-mining initiatives involving the public as well as information operations techniques to push government messages to

Van: %HQ OOCL JZ, CLAS/OOCL/HQ/HQMGMT/JZ ADV
Verzonden: donderdag 23 juli 2020 13:12
Aan: ██████████, CLAS/OOCL/JISTARC/STSTESK/ST/KCEN
Onderwerp: Nadere toelichting desinformatie
Bijlagen: DJZ-Inzet zonder specifieke juridische grondslag-januari 2020.pdf; Gebruik OSINT door operationele eenheden-DJZ-april 2019.pdf

Beste ██████████

Zoals besproken stuur ik kort een uiteenzetting vanuit juridisch perspectief op de al langlopende discussie over hetgeen o.a. het LIMC nu wel en vooral niet mag. Hierbij refereer ik ook naar eerdere discussies die met ██████████ zijn gevoerd.

Kortom: het LIMC beschikt tot op heden niet over de wettelijke grondslag waaruit een opdracht voortvloeit om desinformatie te signaleren, duiden of analyseren en daarmee dus ook niet over bijbehorende bevoegdheden.

Voor wat betreft het argument dat men op *eigen* initiatief (zonder die wettelijke grondslag) gaat rondkijken op Social media om sentimenten van een groep te verzamelen uit berichten waarin geen tot personen herleidbare gegevens zitten, merk ik op dat dit onrechtmatig is zolang er geen opdracht voor bestaat en dus geen formele bevoegdheden kunnen worden toegekend. Om dergelijke zoekslagen te maken heb je een **taak met bevoegdheden** nodig die je een rechtmatige basis bieden.

Van: %HQ OOCL JZ, CLAS/OOCL/HQ/HQMGMT/JZ ADV

Verzonden: dinsdag 11 augustus 2020 14:10

Aan: [REDACTED] BS/AL/DJZ/Cl. NTRH ; [REDACTED] CLAS/ST CLAS/KAB/SIE JZ/BUR O&I ;

[REDACTED] CLAS/OOCL/CMD TEAM/JZ ADV ; [REDACTED] BS/AL/DJZ/Clust. INT

CC: [REDACTED] Mr., CLAS/OOCL/CMD TEAM/JZ ADV

Onderwerp: RE: Heads-up samenwerking LIMC / derden

Dank voor de reactie [REDACTED]

Er is vooralsnog niet veel bekend over de externe partij. Ik heb verzocht dit op te nemen in de behoeftestelling, zodat we aan de hand daarvan verder kunnen denken. Zodra ik daar iets van hoor, laat ik het weer weten.

Is er nog nieuws omtrent de MSOB met NCTV of eventuele reacties op de huidige producten omtrent desinformatie?

From: [redacted] BS/AL/DGB/DSK/CHU [redacted]@mindef.nl>

Sent: zondag 29 november 2020 22:24

To: [redacted] BS/AL/DJZ/Clust. INT [redacted]@mindef.nl>; [redacted]
BS/AL/DJZ/Cl. NTRH [redacted]@mindef.nl>; [redacted] BS/AL/DGB/DIA [redacted]@mindef.nl>

Cc: [redacted] BS/AL/DGB/DSK [redacted]@mindef.nl>

Subject: Tijdelijk LIMC en BDM briefing op 19 aug

Beste [redacted]

Zoals je weet zijn we nu bezig met een tijdelijk over LIMC. Centraal daarbij staat de vraag: wanneer is de minister geïnformeerd?

Op 19 augustus was ik aanwezig bij de 'BDM briefing' aan de minister door de [redacted] OPS. Ik herinner mij dat jij daar tegen de minister hebt gezegd dat jij 'je zorgen maakte over naleving van de AVG door LIMC'. De minister reageerde hier kort op, maar de discussie werd kortgesloten door hierover een nota aan de minister toe te zeggen. Helaas weet ik niet meer precies wie die nota heeft toegezegd, maar het kwam vanuit mijn perspectief van de overkant van de tafel waar jij, [redacted] OPS, [redacted] SOCOM en D-CO zaten. Bij mijn weten is die nota verder niet opgepakt.

Welke herinnering heb jij hieraan en weet jij of die nota nog is verstuurd?

Beste [redacted] wat staat jou hiervan nog bij?

[Paginanummer]

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: "[REDACTED], BS/AL/DS/Kab DS" [REDACTED]@mindef.nl>

Datum: 22-08-2020 21:04 (GMT+01:00)

Aan: [REDACTED] BS/AL/DS" [REDACTED]@mindef.nl>

Cc: [REDACTED] BS/AL/DS/Kab DS" [REDACTED]@mindef.nl>

Onderwerp: RE: LIMC - Vragen vanuit PSG / DGB

[REDACTED]

Inmiddels gesproken met [REDACTED] DS zal vertegenwoordigd zijn aanstaande woensdag.

Ik heb ook gesproken met [REDACTED] LIMC, DJZ, DGB & CLAS-er bij NCTV. Mijn beeld in bullets:

- Het LIMC is een mooi initiatief, dat innovatie, gereedstelling (van analisten) en inzet (het levert producten op waar bij civiele partners behoefte aan is) combineert.
- Er zijn drie sporen bekeken voor een juridisch grondslag voor werk en producten van LIMC: WIV / politiewet / NCTV. Er is uiteindelijk gekozen voor het laatste spoor, o.a. omdat zo informatie het makkelijkst gedeeld zou kunnen worden.
- Wat nodig is vanuit het NCTV zijn twee dingen: een MSOB & een verwerkersovereenkomst (DEF geen eigen mandaat, maar treedt dan op namens NCTV). Deze zijn beide in gang gezet, (bijna) afgerond, maar nooit ingediend. Daarmee is de juridische basis, volgens DJZ, niet geregeld.

Van: [REDACTED], CLAS/ST CLAS/DIR K&O

Verzonden: dinsdag 25 augustus 2020 21:32

Aan: [REDACTED] BS/AL/HDB/Proj Off ; [REDACTED] BS/AL/HDB/ProjafdCHU ; [REDACTED]
BS/AL/DJZ/CI. NTRH ; [REDACTED] CLAS/OOCL/HQ/LIMC ; [REDACTED] CLAS/OOCL ;

[REDACTED] CLAS/ST CLAS/KAB/SIE JZ/BUR O&I ; [REDACTED]
BS/AL/DS/DAOG/Afd. OpGrh ; [REDACTED], BS/AL/DS/DOPS/J2 INTEL

CC: Wijnen, MH, LGEN, CLAS ; [REDACTED], CLAS

Onderwerp: Bijeenkomst LIMC, korte agenda en locatiewijziging

Allen

Hartelijk dank voor jullie bevestiging van deelname aan het overleg. Op basis van het aantal deelnemers heb ik een grotere zaal gereserveerd zodat we zeker de gestelde covid richtlijnen in acht kunnen nemen. **We komen bijeen in de Pontonnierszaal in geb K2, KHK. Tijdstip 1515-1700, zaal open vanaf 1500.**

Er zijn geen stukken vooraf verspreid. [REDACTED], C-OOCL, sluit iets later aan ivm een interne afspraak met de medezeggenschap van zijn eenheid

De concept agenda is:

1. Welkom
2. Korte introductie vzv noodzakelijk
3. Setting the scene: het LIMC, wat is het? Hoe werkt het etc? dzv [REDACTED]
[REDACTED]
4. Vragen en discussie
5. Standpuntbepaling en way ahead.
6. Afspraken vervolg

Tot morgen

memo

2. Uitwerking Table Top Exercise

Toelichting

Tijdens het directeurenoverleg zal de uitwerking van de *table top exercise* toegelicht worden.

Bespreekpunt:

- Reflecties van departementen op de handelingsopties, waar is nog ruimte voor aanvulling?

Beslispunt:

- Kan het DO instemmen met de (verdere) uitwerking van de acties uit het handelingsperspectief?

Context

Op 14 mei is de interdepartementale werkgroep bijeengekomen voor een *table top exercise*. Het doel was om op basis van een aantal thema's en narratieven handelingsperspectieven vanuit de interdepartementale werkgroep te formuleren voor de aanpak van desinformatie in relatie tot COVID-19.

De oefening is begonnen met het bespreken van mogelijke handelingsopties rondom de volgende narratieven:

1. "COVID-19 wordt veroorzaakt door de uitrol van 5G."
2. "5G verzwakt onze weerstand tegen virussen en daardoor is COVID-19 zo schadelijk."
3. "De overheid gebruikt de COVID-19 scare om een lockdown te implementeren. Tijdens die lockdown wordt 5G stiekem uitgerold."
4. "Het RIVM is niet onafhankelijk en dient Big Pharma."
5. "GGD kan het testen niet aan."
6. "Openen van scholen zal leiden tot een nieuwe golf."
7. "Openen van scholen bewijst dat COVID-19 wel meevalt."

Vervolgens hebben we aan de hand van diverse verspreidingsmiddelen verder gediscussieerd over handelingsopties:

1. Openlijk en heimelijk gebruik van mediaoutlets door statelijke actoren om desinformatie narratieven te verspreiden
2. Sociale media
3. Fake NL-Alert berichten (bv met een phishing link)
4. Whatsapp berichten (bv over inzet Politie/Defensie)

Vergaderdatum	28 mei 2020
Aanwezig	5.1.2.e (BZK, vz), 5.1.2.e (JenV/NCTV), 5.1.2.e (BZ), 5.1.2.e (AIVD), 5.1.2.e (DEF), 5.1.2.e (MIVD), 5.1.2.e (OCW), 5.1.2.e (EZK)
Afwezig	5.1.2.e (BZK/KIEM), 5.1.2.e (AZ)

1. Opening en mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

2. Vaststelling verslag Directeurenoverleg 29 augustus 2019

Geen opmerkingen. Het verslag is vastgesteld.

- N.a.v. het verslag wordt gevraagd naar de stand van zaken rondom de oefening. Door COVID-19 is een dergelijke fysieke bijeenkomst logistiek lastiger te regelen. BZK, NCTV en DEF kijken naar een manier waarop de oefening alsnog plaats kan vinden. De directeuren bevestigen hun interesse in deelname.
- De actie van het rondsturen van het Digital Service Act (DSA) non-paper is nog niet uitgevoerd. EZK is het non-paper proces opnieuw gestart. Bovendien start binnenkort de consultatie rondom de DSA.

3. Bericht AIVD desinformatie

De AIVD geeft een toelichting op een bericht, de aanwezigen hebben de gelegenheid tot het stellen van vragen.

4. Uitkomst table top oefening Interdepartementale Werkgroep

5.1.2.e (NCTV) en 5.1.2.e (BZK) geven een toelichting namens de werkgroep.

- De opzet van de table top oefening was het kijken naar de handelingsopties in een aantal uiteenlopende situaties.
- Een belangrijke conclusie die door meerdere departementen gedragen werd was de link tussen de desinformatie beleidsmedewerkers en de communicatie afdelingen. De koppeling tussen deze groepen kan verbeterd worden, wat van belang is gezien de rol van strategische

2. Vaststelling verslagen fysieke Directeurenoverleg

Bijlage 1 Concept verslag DO 28 mei 2020

Geen opmerkingen

Bijlage 2 Concept verslag DO oefening 27 augustus 2020

TKN. Ik heb deelgenomen aan de oefening, samen met DCO. Ze (BZK/NCTV/Defensie) hadden echt hun best gedaan om VWS in de oefening te verwerken, dat was fijn. Het leverde geen nieuwe

inzichten op, het scenario voor VWS was vooral gericht op antivaxxers (dit keer vanuit (10)(2a)) en het onderuithalen van RIVM.

memo

Opbrengsten gesprekken techbedrijven over desinformatie

Sinds het begin van de Covid-19-pandemie voeren de deelnemers van de IWG regelmatig gesprekken met de vier grote internetdiensten die de EU gedragscode desinformatie hebben ondertekend en een belangrijke rol spelen in het adresseren van desinformatie (Google, Twitter, Facebook en Microsoft). In deze gesprekken geven de internetdiensten uitleg over ontwikkelingen in hun beleid en genomen maatregelen. Daarnaast heeft Facebook een diepgangssessie georganiseerd over hun maatregelen tegen desinformatie sinds de uitbraak van Covid-19 voor deze groep. Ook heeft Minister Ollongren op 25 juni gesproken met de bedrijven om ze te verzoeken meer transparantie te bieden over hun desinformatiebeleid en maatregelen die ze nemen.

Door de gesprekken hebben we een goed beeld kunnen krijgen van de maatregelen die de bedrijven nemen. De maatregelen die de internetdiensten nemen om desinformatie tegen te gaan vallen grofweg in drie categorieën:

1. **Verwijderen** van berichten of accounts die de gebruikersvoorwaarden schenden. Dit gebeurt vooral bij nepaccounts, bij gecoördineerde scams of desinformatiecampagnes en bij berichten met illegale inhoud of die ertoe kunnen leiden dat er in de echte wereld schade wordt toegebracht.
2. **Verminderen van het bereik** van misinformatie. Berichten die door onafhankelijke fact-checkers zijn aangemerkt als (waarschijnlijk) onwaar komen minder prominent naar voren in zoekresultaten, op nieuwsoverzichten en bij aanbevelingen. Ook verbergen bedrijven zulke berichten soms achter een waarschuwingslabel dat aangeeft dat het mogelijk misleidende informatie bevat.
3. **Informeren** van gebruikers. Door te verwijzen naar informatie van betrouwbare bronnen en fact-checkers of meer informatie te geven over de herkomst van informatie.

Tijdens de Covid-19-pandemie is de kern van dit beleid niet veranderd. De bedrijven hebben alleen actiever het beleid kunnen uitvoeren omdat zowel misleidende als betrouwbare informatie rondom Covid-19 makkelijker te identificeren is en Covid-19-gerelateerde desinformatie vaak een potentieel gevaar vormt voor de volksgezondheid. De bedrijven hebben ook fondsen opgericht om media en fact-checkers te ondersteunen en gratis advertentieruimte aangeboden aan organisaties als de WHO en het RIVM.

Wel gaven de bedrijven aan dat ze gedurende de Covid-19-pandemie voor het zoeken naar en beoordelen van berichten steeds meer gebruik maken van algoritmes. Ook hebben ze tijdelijk de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen

(2) Services of a wider nature offering, amongst other elements, a dissociable section whose principal purpose is to provide programmes, user-generated videos, or both, to the general public;

(3) Services for which an essential functionality is devoted to the provision of programmes, user-generated videos, or both, to the general public.

Iers wetsvoorstel: Online Safety Media Regulation Bill 2019

- De Ierse regering is vanwege het land van oorsprongbeginsel bevoegd om toe te zien op de grote sociale media organisaties die in de EU actief zijn.
- De Ierse regering heeft een wetsvoorstel opgesteld waarin een hervorming van de bestaande mediatoezichthouder is voorgesteld. Het wetsvoorstel gaat breder dan alleen de implementatie van de gewijzigde AVMSD.
- Het orgaan wordt uitgebreid met een zogeheten Online Safety Commissioner die in Ierland gevestigde aanbieders aan regels t.a.v. o.m. "illegale content en cyberbullying" kan binden.
- Deze Safety Commissioner heeft de bevoegdheid om aanbieder van sociale media onder de wet te brengen. De Commissioner heeft tevens de bevoegdheid om andere types content aan te wijzen waarover regels opgesteld kunnen worden dan opgenomen in het wetsvoorstel.

Experts/Ambassadeurs - inventarisatie

- [redacted]
[redacted] Hebben advies geschreven, ook 1 over desinformatie.
- [redacted]
[redacted] Wat zijn beleidsinstrument om in te zetten rond desinfo/vaccin
- [redacted] – [redacted]
- [redacted] – vaccalliantie
- [redacted]
- [redacted] Google/Youtube
- [redacted] – Facebook (wat kunnen zij doen, om het algoritme te verwijderen bijv)
[redacted] van PG heeft hem gesproken over wat de aanpak is van FB.
- [redacted] Twitter-contact
- [redacted] KNMG – hebben zich gemeld, willen ondersteunen, hebben samenwerkingsverband,
[redacted] gekoppeld aan RIVM, [redacted] [redacted]

Van: 5.1.2.e
Verzonden: vrijdag 21 augustus 2020 14:50
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@mindef.nl; 5.1.2.e@minbuza.nl; 5.1.2.e@minaz.nl; 5.1.2.e@minaz.nl; 5.1.2.e@minez.nl; 5.1.2.e@minocw.nl; 5.1.2.e - BD/NCTV; 5.1.2.e@mindef.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@minezk.nl; 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e; 5.1.2.e@minbuza.nl; 5.1.2.e - BD/DAS/AS; 5.1.2.e - BD/DVCB/AGV; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e - BD/PSD; 5.1.2.e@mindef.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e@mindef.nl; 5.1.2.e - BD/PSD; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@minocw.nl; 5.1.2.e
Onderwerp: Schriftelijk Directeurenoverleg Desinformatie 20 augustus 2020
Bijlagen: Bijlage 1 - nota non-paper online desinformatie.docx; Bijlage 2 - nonpaper online desinformatie.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Voltooid

Besten,

In de bijlagen vindt u de stukken voor het schriftelijke Directeurenoverleg desinformatie. We ontvangen uw reactie hierop graag **uiterlijk woensdag 26 augustus om 12:00 uur.**

Allereerst hierbij een reminder voor de interdepartementale desinformatie oefening die op donderdag 27 augustus plaatsvindt. Aan de oefening doen de leden van de Interdepartementale Werkgroep Desinformatie mee, alsmede communicatie medewerkers van de betrokken departementen.

Ook het DO heeft een rol in deze oefening. Daarom wordt u gevraagd om op **donderdag 27 augustus van 15:30 tot 16:30** naar het ministerie van BZK (Z01-38 Alexia zaal) te komen. Indien u dit nog niet heeft gedaan, verzoeken wij u het vergaderverzoek te accepteren dan wel te weigeren en voor vervanging te zorgen. Aanwezigheid van alle departementen is randvoorwaardelijk voor het slagen van de oefening.

Agenda Schriftelijke Directeurenoverleg Desinformatie 20 augustus 2020

1. Non-paper online desinformatie

Bijlage 1: Nota ter besluitvorming

Bijlage 2: Non-paper

Ter besluitvorming

In het najaar presenteert de Europese Commissie zowel het European Democracy Action Plan (EDAP) als de Digital Services Act (DSA). Om deze EU-trajecten op het gebied van desinformatie en het reguleren van de internetdiensten te beïnvloeden, heeft de IWG een non-paper opgesteld.

Gevraagd besluit: Gaat u akkoord met het bijgevoegde non-paper?

verslag

Oefening Directeurenoverleg desinformatie

Vergaderdatum	27 augustus 2020
Aanwezig	5.1.2.e (BZK, vz), 5.1.2.e (NCTV), 5.1.2.e (BZ), 5.1.2.e (AIVD), 5.1.2.e (DEF), 5.1.2.e (OCW), 5.1.2.e (BZK/KIEM), 5.1.2.e (BZK/COM), 5.1.2.e (OCW/COM), 5.1.2.e (DEF/COM), 5.1.2.e (NCTV/COM), 5.1.2.e (VWS/COM), 5.1.2.e (BZ/COM)
Afwezig	5.1.2.e (VWS), 5.1.2.e (AZ), 5.1.2.e (MIVD), 5.1.2.e (EZK)

1. Opening en uitleg oefening

Er zijn geen mededelingen. 5.1.2.e (NCTV) geeft een toelichting op de oefening.

2. Terugkoppeling IWG en COM werkgroep

- 5.1.2.e (BZK) geeft een toelichting op het scenario dat zich gedurende de dag heeft afgespeeld. De volgende narratieven kwamen terug:
 - Pro-Nexit: Nederland uit de EU, gekoppeld aan polarisatie.
 - 5.1.2.a
 - Anti vaccinatie: tegen het Bavaria virus. Facebook geeft aan dat trollen deze berichten versterken.
 - Anti EU: EU subsidieert eigen vaccins tegen een zelf gefabriceerd virus.
 - 5.1.2.a
- 5.1.2.e (BZK) geeft een toelichting op de beleidsopties die de interdepartementale werkgroep desinformatie heeft geformuleerd:
 - Pro-Nexit/Anti-EU: BZK zet voor de verkiezingen een opkomst bevorderende campagne in. Ook delen we informatie hierover in het *rapid alert system* (RAS) om te zien of andere EU lidstaten hetzelfde zien.

Vergaderdatum en -tijd	1 oktober 2020 08:30 – 09:30 uur
Vergaderplaats	Webex
Deelnemers	5.1.2.e (BZK, vz), 5.1.2.e (JenV/NCTV), 5.1.2.e (BZ), 5.1.2.e (AIVD), 5.1.2.e (DEF), 5.1.2.e (MIVD), 5.1.2.e (OCW), 5.1.2.e (EZK), 5.1.2.e 5.1.2.e (VWS), 5.1.2.e (AZ), 5.1.2.e (BZK/KIEM)

1. Opening en mededelingen

2. Vaststelling verslagen fysieke Directeurenoverleg

Bijlage 1 Concept verslag DO 28 mei 2020

Bijlage 2 Concept verslag DO oefening 27 augustus 2020

Informeren

Vaststelling verslagen van de twee laatste fysieke bijeenkomsten van het DO.

3. Presentatie OCW EDAP en mediapluralisme

Informeren

5.1.2.e (OCW) geeft een presentatie over het aankomende European Democracy Action Plan, de mogelijke koppeling met mediapluralisme en het Nederlandse beleid hierop.

4. Stand van zaken desinformatie per departement

Bijlage 3: Ontvangst non-paper desinformatie

Bijlage 4: NL Non-paper on online disinformation

Informeren